

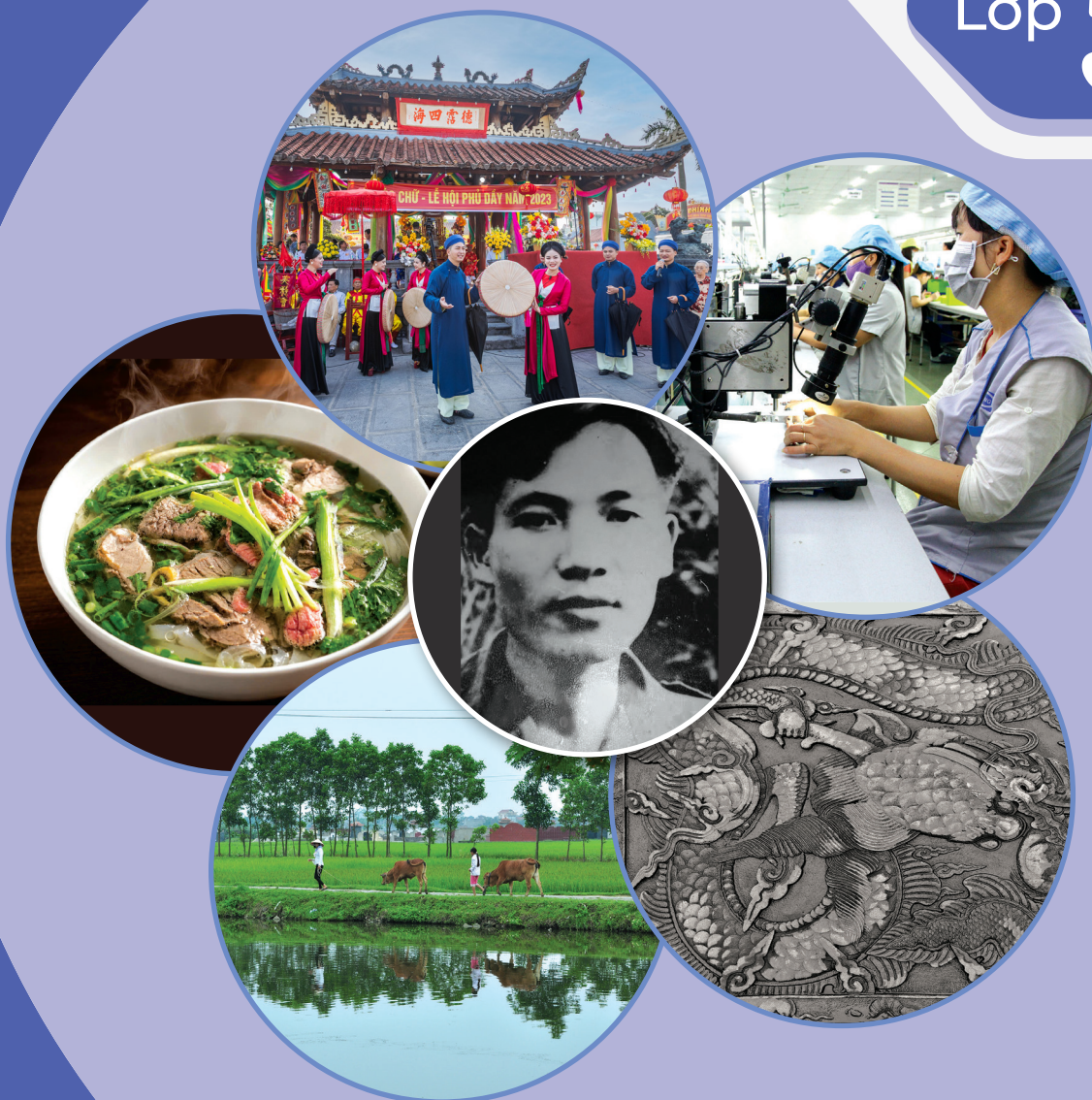
ỦY BAN NHÂN DÂN TỈNH NINH BÌNH
SỞ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO

TÀI LIỆU GIÁO DỤC ĐỊA PHƯƠNG

Tỉnh

NINH BÌNH

Lớp 5

ỦY BAN NHÂN DÂN TỈNH NINH BÌNH
SỞ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO

NGÔ QUANG TUỆ (Tổng Chủ biên)
NGUYỄN THUYẾT HƯỜNG (Chủ biên) và các tác giả

TÀI LIỆU GIÁO DỤC ĐỊA PHƯƠNG
Tỉnh
NINH BÌNH

Lớp **5**

GIẢI THÍCH BIỂU TƯỢNG

KHỞI ĐỘNG, KẾT NỐI _____●

Học sinh được huy động những kiến thức, kĩ năng, kinh nghiệm của bản thân về các vấn đề có liên quan đến chủ đề bài học.

KHÁM PHÁ _____●

Học sinh được tìm hiểu, khám phá nội dung kiến thức theo chủ đề, hoạt động.

LUYỆN TẬP, THỰC HÀNH _____●

Học sinh được củng cố kiến thức và rèn luyện các kĩ năng theo mục tiêu của hoạt động.

VẬN DỤNG, MỞ RỘNG _____●

Học sinh được vận dụng những kiến thức, kĩ năng đã học và phát huy khả năng sáng tạo.

LỜI NÓI ĐẦU

Các em học sinh lớp 4 yêu quý!

Tài liệu Giáo dục địa phương tỉnh Ninh Bình – Lớp 5 là người bạn đồng hành cùng các em khám phá, tìm hiểu và trải nghiệm về quê hương Ninh Bình.

Tài liệu gồm 9 chủ đề:

- Chủ đề 1: Con người quê hương em;
- Chủ đề 2: Hoạt động kinh tế ở quê hương em;
- Chủ đề 3: Nhà thơ, nhà văn tiêu biểu của Ninh Bình;
- Chủ đề 4: Bảo vật quốc gia ở Ninh Bình;
- Chủ đề 5: Một số sự kiện lịch sử tiêu biểu trong thế kỉ XX ở Ninh Bình;
- Chủ đề 6: Nếp sống văn minh ở quê hương em;
- Chủ đề 7: Bảo vệ môi trường quê hương em;
- Chủ đề 8: Lễ hội Phủ Dầy;
- Chủ đề 9: Đặc sản Ninh Bình.

Mỗi chủ đề là những hoạt động bổ ích, lí thú, gắn gũi gắn với cuộc sống hằng ngày; thông qua các hoạt động khám phá, trải nghiệm, các em sẽ được tìm hiểu những nét đặc trưng tiêu biểu của quê hương Ninh Bình. Mỗi chủ đề góp phần phát triển phẩm chất, năng lực và tình yêu quê hương, đất nước theo yêu cầu của Chương trình Giáo dục phổ thông năm 2018.

Tài liệu Giáo dục địa phương tỉnh Ninh Bình – Lớp 5 thực sự có ý nghĩa hơn khi các em biết vận dụng những điều đã học để thực hiện những việc làm, hành động phù hợp với lứa tuổi góp phần gìn giữ phát huy những giá trị tốt đẹp, tiêu biểu của quê hương Ninh Bình ngày càng giàu đẹp, hiện đại, văn minh.

Chúc các em luôn chăm ngoan, học tốt, vui khoẻ và ngày càng tiến bộ!

CÁC TÁC GIẢ

MỤC LỤC

Lời nói đầu		3
Chủ đề 1	Con người quê hương em	5
Chủ đề 2	Hoạt động kinh tế ở quê hương em	8
Chủ đề 3	Nhà thơ, nhà văn tiêu biểu của Ninh Bình	15
Chủ đề 4	Bảo vật quốc gia ở Ninh Bình	19
Chủ đề 5	Một số sự kiện lịch sử tiêu biểu trong thế kỉ XX ở Ninh Bình	24
Chủ đề 6	Nếp sống văn minh ở quê hương em	30
Chủ đề 7	Bảo vệ môi trường quê hương em	36
Chủ đề 8	Lễ hội Phủ Dầy	41
Chủ đề 9	Đặc sản Ninh Bình	46

CHỦ ĐỀ 1

CON NGƯỜI QUÊ HƯƠNG EM

KHỞI ĐỘNG, KẾT NỐI

Xem video, hình ảnh và chia sẻ cảm nhận của em về con người Ninh Bình.

KHÁM PHÁ

1 Tìm hiểu quy mô dân số của tỉnh Ninh Bình.

Đọc bảng số liệu và thông tin, em hãy:

- Cho biết số dân của tỉnh Ninh Bình năm 2025 là bao nhiêu?
- So sánh số dân của tỉnh Ninh Bình với một số tỉnh, thành phố trong vùng Đồng bằng sông Hồng.
- Nêu một số đặc trưng về dân số và phân bố dân cư ở Ninh Bình.

Năm 2025, số dân của tỉnh Ninh Bình là 4.412.264 người. So với các tỉnh, thành phố trong vùng Đồng bằng sông Hồng, Ninh Bình có quy mô dân số đứng thứ 3.

Bảng 1. Số dân của tỉnh Ninh Bình và số dân của các tỉnh, thành phố trong vùng Đồng bằng sông Hồng năm 2025

STT	Tỉnh, thành phố	Số dân (người)
1	Thành phố Hà Nội	8 807 523
2	Thành phố Hải Phòng	4 664 124
3	Tỉnh Ninh Bình	4 412 264
4	Tỉnh Bắc Ninh	3 619 433
5	Tỉnh Hưng Yên	3 567 943
6	Tỉnh Quảng Ninh	1 497 447

(Nguồn: theo Nghị quyết 202/2025/QH15 và Công văn 2896/BNV-CQĐP năm 2025)

Dân cư ở Ninh Bình phân bố không đồng đều giữa các khu vực. Các đô thị và vùng đồng bằng thường có mật độ dân số cao nhờ điều kiện thuận lợi về giao thông, kinh tế. Trong khi đó, các khu vực miền núi và bán sơn địa có mật độ dân số thấp hơn, chủ yếu do địa hình phức tạp, điều kiện sản xuất và sinh hoạt còn nhiều hạn chế.

Cơ cấu dân số của tỉnh mang tính trẻ, lực lượng lao động trong độ tuổi chiếm tỉ lệ cao, tạo điều kiện thuận lợi cho phát triển kinh tế – xã hội. Tuy nhiên, ở một số xã đã bắt đầu xuất hiện xu hướng già hóa dân số, đặt ra yêu cầu về chính sách an sinh xã hội và chăm sóc sức khỏe.

2 Tìm hiểu một số truyền thống tốt đẹp của người dân Ninh Bình.

Đọc thông tin và quan sát hình ảnh, em hãy giới thiệu một số nét đẹp của người dân Ninh Bình.

Người dân Ninh Bình có nhiều truyền thống tốt đẹp như: yêu nước, kiên cường trong đấu tranh chống giặc ngoại xâm, hiếu học, tôn sư trọng đạo; lao động cần cù sáng tạo, ý chí vượt khó; truyền thống đoàn kết, gần bó, tương thân tương ái...

Truyền thống yêu nước, đấu tranh chống giặc ngoại xâm được lưu truyền qua nhiều thế hệ. Quê hương Ninh Bình tự hào có những tên tuổi anh hùng mãi lưu danh trong sử sách như: vua Đinh Tiên Hoàng (924 – 979), là người có công dẹp loạn 12 sứ quân, thống nhất giang sơn và lập ra nhà nước Đại Cồ Việt, quốc gia phong kiến tập quyền đầu tiên của Việt Nam; Chiêu Minh Vương Trần Quang Khải nổi tiếng với trận đánh Chương Dương góp phần giải phóng Thăng Long năm 1285... Nguyễn Hữu Tiến, người vẽ cờ Tổ quốc và mười nữ dân quân pháo phòng không Lam Hạ đã anh dũng hy sinh trong sự nghiệp chống Mỹ, cứu nước,...

Truyền thống hiếu học tôn sư trọng đạo của người Ninh Bình là một di sản quý. Ninh Bình là nơi có nhiều danh nhân văn hóa lịch sử nổi tiếng như Trạng nguyên Nguyễn Hiền - người đỗ Trạng nguyên khi mới 13 tuổi, là Trạng nguyên trẻ tuổi nhất trong lịch sử khoa cử Việt Nam; nhà thơ, nhà sử học Ninh Tồn; nhà thơ Nguyễn Khuyến; Phạm Tất Đắc; nhà văn Nam Cao...

Truyền thống yêu nước, hiếu học, đoàn kết, lao động cần cù, sáng tạo... đã hình thành một nền văn hóa mang đậm bản sắc người Ninh Bình với nhiều lễ hội độc đáo, đặc sắc như lễ hội Hoa Lư, lễ hội đền Trần, lễ hội Tịch điền Đọi Sơn, lễ hội đền Lảnh Giang, lễ hội đền Trần Thương, lễ hội Đền Trù, lễ hội Tràng An...

Những truyền thống tốt đẹp đó tiếp tục được phát huy với con người Ninh Bình năng động, sáng tạo, đoàn kết, nỗ lực vươn lên cùng xây dựng và phát triển quê hương.

► Hình 1.1. Lễ hội Hoa Lư

► Hình 1.2. Trồng rau sạch tại phường Duy Tiên

LUYỆN TẬP, THỰC HÀNH

1 Vẽ sơ đồ tư duy thể hiện một số nét chính về dân số ở Ninh Bình theo gợi ý sau:

2 Sử dụng tranh, ảnh, video,... để giới thiệu về một nét đẹp của người dân Ninh Bình (yêu nước, hiếu học, đoàn kết, lao động cần cù,...).

VẬN DỤNG, MỞ RỘNG

1 Sưu tầm tư liệu, hình ảnh về dân số ở địa phương em (cấp xã/phường; tổ dân phố/thôn xóm).

2 Vẽ tranh, làm poster,... về con người ở khu phố, khu dân cư nơi em sống.

CHỦ ĐỀ 2

HOẠT ĐỘNG KINH TẾ Ở QUÊ HƯƠNG EM

KHỞI ĐỘNG, KẾT NỐI

Quan sát hình ảnh, em hãy kể tên một số hoạt động kinh tế ở Ninh Bình.

► Hình 2.1

► Hình 2.2

► Hình 2.3

► Hình 2.4

1 Tìm hiểu một số hoạt động kinh tế chính ở Ninh Bình.

Đọc thông tin, quan sát hình ảnh và kể tên một số hoạt động kinh tế ở Ninh Bình.

Phát huy tiềm năng, lợi thế, kinh tế tỉnh Ninh Bình đã có sự thay đổi rõ rệt. Bên cạnh sản xuất nông nghiệp, hoạt động công nghiệp và dịch vụ phát triển nhanh là động lực cho phát triển kinh tế của Ninh Bình.

Về nông nghiệp, nhờ ứng dụng khoa học công nghệ, sản xuất nông nghiệp phát triển với năng suất sản lượng ngày càng tăng. Trên địa bàn tỉnh, cơ cấu cây trồng, vật nuôi chuyển dịch theo hướng tích cực: trồng các cây ăn quả mang hiệu quả kinh tế cao (chuối, vải, nhãn, bưởi, ổi,...); tăng tỉ trọng chăn nuôi gia súc, gia cầm như: bò, lợn, gà, vịt.... Tiểu thủ công nghiệp được đẩy mạnh với các nghề truyền thống gắn với hoạt động nông nghiệp như: dệt lụa, mây tre đan, cói, chế biến thực phẩm. Ở khu vực ven biển, đánh bắt thủy hải sản đem lại lợi ích kinh tế cao, là nguồn thu nhập chính của người dân nơi đây.

► Hình 2.5. Trồng dưa lưới trong nhà lưới (phường Yên Thắng)

► Hình 2.6. Làng nghề dệt lụa Cổ Chất (xã Ninh Giang)

Cùng với quá trình công nghiệp hoá, sản xuất công nghiệp ở tỉnh Ninh Bình phát triển nhanh. Bên cạnh các ngành công nghiệp truyền thống như chế biến thực phẩm, đồ uống; sản xuất vật liệu xây dựng... có các ngành công nghiệp mới như: sản xuất lắp ráp ô tô, linh kiện điện tử; dệt may và giày dép... Các ngành công nghiệp đã góp phần thúc đẩy phát triển kinh tế, nâng cao thu nhập và tạo việc làm cho lao động địa phương.

► Hình 2.7. Sản xuất sợi nguyên liệu phục vụ công nghiệp dệt may tại Nhà máy Sợi

► Hình 2.8. Sản xuất, lắp ráp ô tô ở khu công nghiệp Gián Khẩu

Hoạt động thương mại, dịch vụ phát triển với doanh thu ngày càng tăng. Các trung tâm thương mại, siêu thị, cơ sở bán lẻ hiện đại đang dần hoàn thiện. Hoạt động du lịch làng nghề, du lịch văn hóa gắn với du lịch tâm linh thu hút ngày càng đông du khách đến với các địa điểm nổi tiếng như: khu du lịch Bái Đính - Tràng An, Tam Chúc, cố đô Hoa Lư, khu di tích đền Trần, đền Lảnh Giang, Phủ Dầy, dệt lụa Nha Xá, thêu ren Thanh Hà, làng nghề đồ gỗ Mỹ Nghệ La Xuyên, ...

2 Tìm hiểu một số mô hình sản xuất tiêu biểu ở Ninh Bình.

Đọc thông tin, quan sát hình ảnh và mô tả một mô hình sản xuất tiêu biểu ở Ninh Bình.

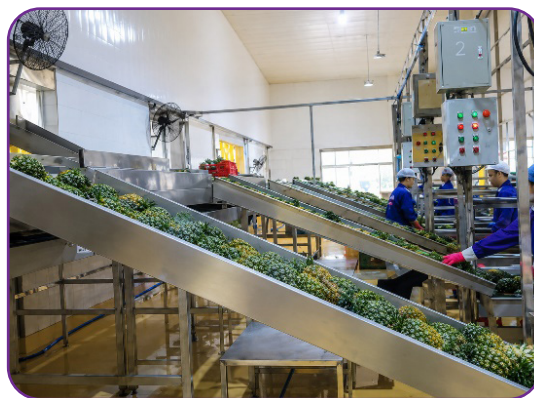
TRỒNG DỨA Ở NÔNG TRƯỜNG ĐỒNG GIAO

Ninh Bình nổi tiếng với đặc sản dưa Đồng Giao. Cây dưa được trồng ở Ninh Bình từ những năm 1970. Hiện nay, vùng trồng dưa có diện tích trên 2 600 ha tập trung chủ yếu ở khu vực phường Yên Sơn và vùng lân cận. Với đặc điểm khí hậu, đất đai phù hợp, dưa ở Ninh Bình có vị ngọt đậm, không xơ.

Nhờ áp dụng tiến bộ khoa học kĩ thuật, năng suất và sản lượng dưa ngày càng tăng. Dưa có thể chế biến thành nhiều sản phẩm khác nhau như dưa đông lạnh, nước dưa ép, nước dưa nguyên chất... Đây là những mặt hàng xuất khẩu lớn, có giá trị kinh tế cao.

► Hình 2.9. Cánh đồng dừa ở Đồng Giao

► Hình 2.10. Chế biến dừa

NUÔI TRỒNG THỦY SẢN

Với nhiều tiềm năng về nguồn nước và vùng biển rộng, nghề nuôi trồng thủy sản được phát triển mạnh ở Ninh Bình. Trong đó, nuôi trồng thủy sản nước mặn, nước lợ tập trung ở các xã ven biển. Nuôi trồng thủy sản thường có hai vụ trong năm với các vật nuôi chính là tôm, ngao, cua xanh, hàu... Trước mỗi vụ, người dân thường rút sạch nước, cải tạo, vệ sinh ao đầm, phơi đáy ao... Sau đó, dẫn nước biển vào vùng nuôi. Diện tích nuôi tôm công nghệ cao ở Ninh Bình ngày càng được đẩy mạnh, nổi bật với các mô hình nuôi tôm trên ao tròn, ao nổi, nuôi tôm thẻ chân trắng trong nhà bạt... Bên cạnh đó, ứng dụng công nghệ cao vào nuôi trồng thủy sản giúp hạn chế dịch bệnh xâm nhập, cho năng suất cao, tiết kiệm và tái sử dụng nguồn nước; góp phần bảo vệ môi trường.

► Hình 2.11. Trang trại nuôi hàu ở xã Kim Đông

► Hình 2.12. Nuôi ngao ở Cồn Nổi

► Hình 2.13. Nuôi tôm thẻ chân trắng tại xã Hải Thịnh

► Hình 2.14. Nuôi cá tại phường Duy Tiên

TRỒNG RAU CÔNG NGHỆ CAO

Trong sản xuất nông nghiệp, người dân ở Ninh Bình đã ứng dụng công nghệ vào sản xuất cho hiệu quả kinh tế cao như: trồng cây dược liệu và rau các loại, trồng dưa kim hoàng hậu, dưa lê, dưa bao tử, măng tây, cải bó xôi, hành lá... Mô hình nhà lưới có phun mưa tự động để sản xuất rau xanh, củ, quả theo tiêu chuẩn VietGap tại nhiều địa phương ở Ninh Bình được đánh giá có hiệu quả kinh tế cao và góp phần quan trọng nâng cao hiệu quả trong sản xuất nông sản.

Mô hình áp dụng các công nghệ như ươm giống bằng khay xốp, phòng trừ sâu bệnh bằng thuốc bảo vệ thực vật an toàn cho người sử dụng,... đã giúp tăng chất lượng và sản lượng trên cùng một diện tích gieo trồng.

► Hình 2.15. Trồng rau công nghệ xanh (xã Yên Khánh)

► Hình 2.16. Sản xuất lan hồ điệp trong nhà kính ở cụm công nghiệp Phù Vân

MÔ HÌNH DU LỊCH NÔNG NGHIỆP VÀ NÔNG THÔN

Trong những năm gần đây, Ninh Bình đẩy mạnh phát triển du lịch nông nghiệp và nông thôn nhằm tăng thu nhập cho người dân, thúc đẩy chuyển dịch cơ cấu kinh tế nông thôn, quảng bá và bảo tồn những giá trị văn hoá của vùng quê.

Hoạt động tham quan làng quê và trải nghiệm nghề nông được diễn ra ở một số địa phương trong tỉnh. Nhiều vùng nông thôn đã và đang hình thành các tuyến du lịch để du khách được trải nghiệm với cảnh quan đẹp, đường làng sạch sẽ, trồng nhiều hoa và cây xanh...

Du lịch tại làng nghề cũng được đẩy mạnh với các hoạt động tham quan, trải nghiệm nghề thủ công truyền thống. Du khách có thể tham quan làng nghề dệt lụa Nha Xá (phường Duy Tân) với các sản phẩm độc đáo từ tơ lụa; những ngôi nhà cổ mang kiến trúc Pháp; trải nghiệm các công đoạn sản xuất lụa từ thủ công đến hiện đại; hoặc đến với làng nghề rối nước Thạch Bàn (phường Hồng Quang) để xem múa rối nước, trải nghiệm quá trình tạo ra sản phẩm của bà con làng nghề. Hay tham quan làng nghề cá kho Nhân Hậu (xã Nam Lý) để thưởng thức hương vị cá kho độc đáo, hấp dẫn...

► Hình 2.17. Học sinh trải nghiệm vùng trồng rau công nghệ cao

► Hình 2.18. Du khách trải nghiệm đạp xe qua những cánh đồng ở Tràng An

LUYỆN TẬP, THỰC HÀNH

- 1 Tóm tắt một số mô hình sản xuất ở Ninh Bình vào bảng theo gợi ý dưới đây:

Mô hình	Tóm tắt đặc điểm của mô hình	Ý nghĩa của mô hình
?	?	?
?	?	?

- 2 Giới thiệu hoạt động sản xuất chủ yếu ở nơi em sinh sống.
- 3 Lập kế hoạch trải nghiệm nghề theo gợi ý.

Gợi ý:

- Tên nghề trải nghiệm;
- Mục tiêu;
- Thời gian, địa điểm;
- Phương tiện, công cụ;
- Nội dung tìm hiểu: quy trình sản xuất; những sản phẩm chính; nơi tiêu thụ; đóng góp của hoạt động sản xuất cho phát triển kinh tế ở địa phương; vấn đề môi trường trong sản xuất...
- Phân công nhiệm vụ.

VẬN DỤNG, MỞ RỘNG

- 1 Thực hành trải nghiệm nghề nghiệp theo kế hoạch đã đặt ra.
- 2 Chia sẻ với người thân và bạn bè về nghề đã trải nghiệm.

KHỞI ĐỘNG, KẾT NỐI**1 Cùng đọc bài thơ *Nói với em* của nhà thơ Vũ Quần Phương.**

Nếu nhắm mắt trong vườn lộng gió,
Sẽ được nghe thấy tiếng chim hay,
Tiếng lích chích chim sâu trong lá,
Con chìa vôi vừa hót vừa bay.

Nếu nhắm mắt nghe bà kể chuyện,
Sẽ được nhìn thấy các bà tiên,
Thấy chú bé đi hài bảy dặm,
Quả thị thơm, cô Tấm rất hiền.

Nếu nhắm mắt nghĩ về cha mẹ,
Đã nuôi em khôn lớn từng ngày,
Tay bỗng bế, sớm khuya vất vả,
Mắt nhắm rồi, lại mở ra ngay.

2 Chia sẻ cảm nhận của em sau khi đọc bài thơ.**3 Chia sẻ hiểu biết của em về tác giả của bài thơ.****KHÁM PHÁ****1 Giới thiệu về một số nhà thơ, nhà văn tiêu biểu ở Ninh Bình.**

Đọc thông tin và kể tên một số nhà thơ, nhà văn tiêu biểu ở Ninh Bình.

Ninh Bình là vùng đất có truyền thống khoa bảng và văn chương lâu đời. Vùng đất này là quê hương của các nhà thơ, nhà văn như: Tú Xương (Trần Tế Xương), Nguyễn Bính, Nguyễn Hồng, Đoàn Văn Cừ, Bế Kiến Quốc, Vũ Quần Phương, Tản Đà (Nguyễn Khắc Hiếu), Phạm Việt Tuấn, Trương Minh Lượng, Nguyễn Quốc Hiệu, Nguyễn Tông Mại, Lý Trần Thản, Vũ Văn Lý, Trần Huy Liệu, Nguyễn Khuyến, Bùi Kỷ, Nam Cao...

2 Tìm hiểu một số nhà thơ, nhà văn tiêu biểu của Ninh Bình.

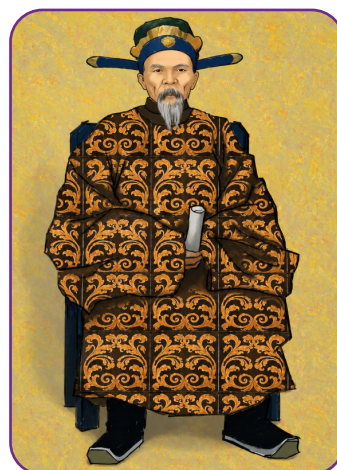
Đọc thông tin, quan sát hình ảnh và thực hiện yêu cầu:

- Kể tên một số tác phẩm tiêu biểu của các nhà thơ, nhà văn ở Ninh Bình.
- Nêu đóng góp của một nhà thơ hoặc nhà văn ở Ninh Bình cho nền văn học Việt Nam.

a. Nguyễn Khuyến

Nguyễn Khuyến (1835 - 1909) tên thật là Nguyễn Thảng, quê ở xã Yên Đổ (nay là xã Bình An). Ông đỗ đầu cả ba kỳ thi (thi Hương, thi Hội, thi Đình) nên được gọi là Tam nguyên Yên Đổ. Ông làm quan đến chức Bố chánh trong triều Nguyễn.

Ông là nhà thơ để lại nhiều tác phẩm tiêu biểu như: *Thu điếu*, *Thu ẩm*, *Thu vịnh*, *Khóc Dương Khuê*, *Hoài cổ*... Trong đó, ba bài thơ về mùa thu được coi là những sáng tác đặc sắc nhất về mùa thu trong thơ ca Việt Nam.

► Hình 3.1. Nhà thơ Nguyễn Khuyến

b. Nguyễn Bính

Nguyễn Bính (1918 - 1966), tên thật là Nguyễn Bính Thuyết, quê ở xã Minh Tân, tỉnh Ninh Bình. Từ nhỏ, ông đã yêu thích làm thơ và bắt đầu sáng tác khi mới 13 tuổi. Suốt 35 năm sáng tác, ông đã để lại cho đời 17 tập thơ. Tiêu biểu như: *"Lỡ bước sang ngang"*, *"Tâm hồn tôi"*, *"Hương cố nhân"*, *"Một nghìn cửa sổ"*...

► Hình 3.2. Nhà thơ Nguyễn Bính

Nguyễn Bính được gọi là “nhà thơ của hồn quê” vì thơ ông viết nhiều về làng quê Việt Nam với những hình ảnh gần gũi như lũy tre, giàn trầu, hội làng, Tết cổ truyền. Ngôn ngữ thơ giản dị, dễ hiểu nhưng giàu cảm xúc.

c. Nam Cao

Nam Cao (1917 - 1951) tên thật là Trần Hữu Tri, quê tại xã Nam Lý, tỉnh Ninh Bình.

Trong thời kì kháng chiến chống thực dân Pháp, Nam Cao trở thành người chiến sĩ kiên trung trên mặt trận văn hoá tư tưởng của Đảng và có những đóng góp to lớn cho sự nghiệp báo chí cách mạng Việt Nam.

► Hình 3.3. Nhà văn Nam Cao

Đề tài chủ yếu trong sáng tác văn học của Nam Cao trước Cách mạng là cuộc sống của nông dân và trí thức tiểu tư sản trong xã hội đương thời. Ông đã để lại cho nền văn học Việt Nam các tác phẩm nổi tiếng thể hiện nội dung tư tưởng sâu sắc, tinh thần nhân đạo cao cả như: *Chí Phèo*, *Sống mòn*, *Đôi mắt*, *Đợi chờ*...

Nhà văn Nam Cao đã được Đảng, Nhà nước truy tặng Huân chương Kháng chiến Hạng Nhất (thời kì chống Pháp), giải thưởng Hồ Chí Minh về Văn học nghệ thuật đợt 1 (năm 1996).

d. Đoàn Văn Cừ

Đoàn Văn Cừ (1913 - 2004) quê ở xã Nam Ninh, tỉnh Ninh Bình. Ông là một nhà thơ nổi tiếng với những bài thơ viết về làng quê Việt Nam như: *Chợ Tết*, *Đám hội*, *Trăng hè*.

Thơ của ông thường miêu tả cuộc sống nông thôn giản dị, gần gũi với hình ảnh con người hiền lành, cảnh vật thân quen. Vì vậy, ông được gọi là “người vẽ bức tranh quê”.

► Hình 3.4. Nhà thơ Đoàn Văn Cừ

Ngoài sáng tác, ông còn tham gia hoạt động cách mạng và có nhiều đóng góp cho đất nước.

Các tác phẩm của Đoàn Văn Cừ giúp người đọc thêm yêu quê hương và hiểu hơn về vẻ đẹp của văn hoá truyền thống Việt Nam.

Ông đã được tặng thưởng: Huân chương Chiến công hạng Ba, Huân chương Kháng chiến chống Mỹ hạng Nhì, Huân chương Lao động hạng Nhì, Huy chương Vì sự nghiệp đoàn kết dân tộc, Huy chương Vì sự nghiệp văn học nghệ thuật Việt Nam. Năm 2001, ông được trao tặng Giải thưởng Nhà nước về Văn học nghệ thuật.

LUYỆN TẬP, THỰC HÀNH

- 1 **Lập bảng thống kê về một số nhà thơ, nhà văn tiêu biểu của Ninh Bình.**

STT	Tên nhà thơ, nhà văn	Tác phẩm tiêu biểu
1	?	?
...	?	?

- 2 **Giới thiệu và nêu cảm nghĩ về một tác phẩm của nhà thơ, nhà văn ở Ninh Bình.**

VẬN DỤNG, MỞ RỘNG

- 1 **Làm thẻ danh nhân về một nhà thơ, nhà văn của Ninh Bình.**

Mẫu

THẺ DANH NHÂN

Họ và tên:

Quê quán:

Tác phẩm tiêu biểu:

.....

Đóng góp:

Ảnh danh nhân

- 2 **Giới thiệu về những công trình, đường phố, trường học ở Ninh Bình mang tên các nhà văn của tỉnh.**

CHỦ ĐỀ 4

BẢO VẬT QUỐC GIA Ở NINH BÌNH

KHỞI ĐỘNG, KẾT NỐI

Xem video, quan sát hình ảnh về bảo vật ở Ninh Bình và chia sẻ cảm nhận của em về những bảo vật đó.

KHÁM PHÁ

1 Tìm hiểu khái quát các bảo vật ở Ninh Bình.

Đọc thông tin, quan sát hình ảnh và hãy kể tên các bảo vật ở tỉnh Ninh Bình.

Tỉnh Ninh Bình có nhiều di vật, cổ vật quý giá được lưu giữ. Đây là kết quả của sự sáng tạo và gìn giữ văn hóa của cha ông ta. Trong số đó, có 17 hiện vật và nhóm hiện vật tiêu biểu đã được công nhận là Bảo vật quốc gia.

Cụ thể: Trống đồng Tiên Nội I (Nơi lưu giữ: Bảo tàng tỉnh Ninh Bình), Trống đồng Vũ Bản (Nơi lưu giữ: Bảo tàng tỉnh Ninh Bình), Cột kinh Phật chùa Nhất Trụ (Nơi lưu giữ: Chùa Nhất Trụ – phường Tây Hoa Lư), Bộ sưu tập cột kinh Phật thời Đinh (Nơi lưu giữ: Bảo tàng tỉnh Ninh Bình), tượng Phật A Di Đà (Nơi lưu giữ: Chùa Ngô Xá, xã Tân Minh), Bia Sùng Thiện Diên Linh (Nơi lưu giữ: Chùa Đọi Sơn – phường Tiên Sơn), thành bậc lan can thời Lý (Nơi lưu giữ: Bảo tàng tỉnh Ninh Bình), Bộ sáu tượng Kim Cương chùa Đọi Sơn (Nơi lưu giữ: chùa Đọi Sơn – phường Tiên Sơn), mô hình nhà đất nung thời Trần (Nơi lưu giữ: Bảo tàng tỉnh Ninh Bình), Bia chùa Giàu - Ngô gia thị bia (Nơi lưu giữ: Chùa Giàu - phường Liêm Tuyền), Long sàng trước Bái đường đền thờ Vua Đinh Tiên Hoàng (Nơi lưu giữ: Cố đô Hoa Lư, phường Tây Hoa Lư), Long sàng ở đền thờ Vua Đinh Tiên Hoàng (Nơi lưu giữ: Cố đô Hoa Lư, phường Tây Hoa Lư), Bộ Phủ Việt đền thờ Vua Đinh Tiên Hoàng (Nơi lưu giữ: Cố đô Hoa Lư, phường Tây Hoa Lư), Bộ Phủ Việt đền thờ Vua Lê Đại Hành (Nơi lưu giữ: Cố đô Hoa Lư, phường Tây Hoa Lư), Bộ tượng Trúc Lâm Tam Tổ chùa Phổ Minh (Nơi lưu giữ: chùa Phổ Minh, phường Nam Định), khánh đá chùa Điều (Nơi lưu giữ: chùa Điều, xã Bình Giang), Bộ chân đèn và lư hương gốm men (Nơi lưu giữ: Bảo tàng tỉnh Ninh Bình).

Mỗi bảo vật là một câu chuyện thú vị, chứa đựng những thông điệp quý giá về lịch sử và văn hóa của vùng đất, con người Ninh Bình.

2 Tìm hiểu một số bảo vật tiêu biểu ở tỉnh Ninh Bình.

a. Long sàng ở đền thờ Vua Đinh Tiên Hoàng

Đọc thông tin, quan sát hình ảnh và thực hiện yêu cầu:

- Mô tả những nét chính về Long sàng ở đền thờ Vua Đinh Tiên Hoàng.
- Nêu biện pháp giữ gìn và bảo tồn Long sàng ở đền thờ Vua Đinh Tiên Hoàng.

Long sàng ở đền thờ Vua Đinh Tiên Hoàng ở Ninh Bình là một công trình nghệ thuật đặc sắc, được làm từ đá xanh nguyên khối từ thế kỉ XVII. Long sàng tượng trưng cho bệ rồng lúc vua ngự triều. Trên mặt long sàng nổi bật hình rồng cuộn, mang đặc điểm của rồng thời Lê - Trịnh như thân uốn cong, đầu to, miệng ngậm ngọc, sừng và bờm lớn, dáng vẻ uy nghi. Hai bên tay vịn cũng chạm khắc hình rồng uốn lượn trên mây. Xung quanh có các cột

để cấm cờ, vũ khí trong ngày hội, tượng trưng cho các thứ bậc quan quân văn võ. Điểm đặc biệt của long sàng là cách chạm khắc rất sáng tạo: chân rồng không phải là móng vuốt như thường thấy mà giống cánh tay người mềm mại. Chi tiết này thể hiện sự khéo léo và trí tưởng tượng phong phú của nghệ nhân xưa.

Ngày nay, long sàng không chỉ là cổ vật quý mà còn là điểm tham quan hấp dẫn, giúp học sinh hiểu thêm về lịch sử và nghệ thuật truyền thống. Long sàng được công nhận là Bảo vật quốc gia năm 2017.

► Hình 4.1. Long sàng ở đền thờ Vua Đinh Tiên Hoàng

b. Bia đá chùa Giàu

Đọc thông tin, quan sát hình ảnh và giới thiệu những nét nổi bật của bia đá chùa Giàu.

Bia đá chùa Giàu còn có tên khác là Ngô gia thị bia (Văn bia họ Ngô) lưu giữ tại chùa Giàu, phường Liêm Tuyền. Bia được dựng vào năm 1366.

Bia cao 100 cm, rộng 59 cm, dày 12 cm. Mặt trước bia có phần trán cao 13 cm chạm một đôi rồng chầu vào bốn chữ là Đại Phúc Thông Minh (tôn quý có phúc lớn, sáng sủa, minh bạch). Thân bia chạm khắc nổi theo dạng bức phù điêu chân dung một vị hoàng đế, đang ngồi trên ngai rồng, tư thế ngồi chính diện, có vòng hào quang trên đầu, tay ngai chạm đầu rồng. Ngai rồng đặt trên tòa đài sen, các cánh sen uốn cong đối xứng.

Em có biết:

Chân dung hoàng đế được chạm khắc trên mặt bia thể hiện địa vị quyền quý rất cao của ngài trong xã hội. Trên đầu ngài đội mũ bình thiên, chính giữa mũ nổi hình tròn biểu trưng cho Mặt Trời. Khuôn mặt của ngài chạm khắc theo các nét quý tướng: lông mày rậm, mũi thẳng nhô cao, có ria mép, dáng vẻ quắc thước, hai tai to chảy dài xuống. Chính giữa lớp áo ngoài có ba dải chạy thẳng xuống tới chân, trong đó dải ở giữa có chữ “vương” trong khung hình tròn. Hai tay hoàng đế cầm “hốt” chấp trước ngực.

► Hình 4.2. Mặt trước bia đá chùa Giàu

Mặt sau khắc chữ Hán thể hiện nội dung bia ghi thông tin một nhà sư, họ tên những người cúng tiến ruộng ao xây chùa.

Bia đá chùa Giàu là một bảo vật quý vì mang cả giá trị thư tịch và nghệ thuật. Bia được công nhận là Bảo vật quốc gia năm 2023.

LUYỆN TẬP, THỰC HÀNH

1 Lập bảng thống kê về một số bảo vật quốc gia ở Ninh Bình.

Stt	Tên bảo vật	Địa điểm	Năm được công nhận
1	?	?	?
2	?	?	?
3	?	?	?
4	?	?	?

2 Giới thiệu về một bảo vật quốc gia ở Ninh Bình mà em ấn tượng.

Gợi ý:

- Tên bảo vật;
- Địa điểm tìm được bảo vật;
- Mô tả bảo vật;
- Giá trị bảo vật.

3 Đề xuất một số biện pháp để bảo tồn, gìn giữ bảo vật quốc gia ở Ninh Bình.

VẬN DỤNG, MỞ RỘNG

Thực hiện các biện pháp bảo tồn và gìn giữ bảo vật quốc gia ở Ninh Bình.

CHỦ ĐỀ 5

MỘT SỐ SỰ KIỆN LỊCH SỬ TIÊU BIỂU Ở NINH BÌNH TRONG THẾ KỈ XX

KHỞI ĐỘNG, KẾT NỐI

Xem video và kể tên một số sự kiện lịch sử của Ninh Bình trong thế kỉ XX.

KHÁM PHÁ

1 Giới thiệu các sự kiện tiêu biểu trong thế kỉ XX ở tỉnh Ninh Bình.

Đọc thông tin, kể tên một số sự kiện lịch sử tiêu biểu ở tỉnh Ninh Bình trong thế kỉ XX.

Trong thế kỉ XX, Ninh Bình đã diễn ra nhiều sự kiện lịch sử quan trọng, góp phần vào phong trào đấu tranh giành độc lập của dân tộc.

Một số sự kiện tiêu biểu có thể kể đến như: năm 1929, sự kiện cấm cờ búa liềm lên đỉnh núi Non Nước (núi Thuý), đánh dấu sự phát triển của phong trào cách mạng tại địa phương; năm 1930, cuộc đấu tranh của công nhân Nhà máy sợi Nam Định và “Tiếng trống Bô Đề” thể hiện tinh thần đấu tranh mạnh mẽ của nhân dân; năm 1945, nhân dân tham gia Cách mạng

tháng Tám giành chính quyền. Đến năm 1975, Ninh Bình hợp nhất với Hà Nam và Nam Định thành tỉnh Hà Nam Ninh.

Những sự kiện này cho thấy tinh thần yêu nước, đoàn kết và ý chí đấu tranh kiên cường của nhân dân địa phương trong lịch sử.

Sự kiện cắm cờ búa liềm trên đỉnh núi Non Nước (1929)

Sự kiện cắm cờ Đảng trên đỉnh núi Thúi (núi Non Nước) ở Ninh Bình diễn ra vào đêm ngày 06 rạng sáng ngày 07/11/1929. Nhân kỷ niệm Cách mạng Tháng Mười Nga, các chiến sĩ cách mạng đã treo lá cờ đỏ búa liềm để tuyên truyền và cổ vũ tinh thần đấu tranh của nhân dân.

Hai đồng chí Nguyễn Văn Hoan và Lương Văn Tụy được giao nhiệm vụ quan trọng này. Tháng 11/1929, Lương Văn Tụy xung phong nhận nhiệm vụ cắm cờ búa liềm trên núi Thúi. Với trí thông minh và lòng quả cảm, đêm ngày 06, rạng sáng ngày 07/11/1929, anh đã hoàn thành nhiệm vụ; cờ đỏ búa liềm đã tung bay trên đỉnh núi Thúi trong niềm hân hoan của người dân Ninh Bình.

► Hình 5.1. Tượng Lương Văn Tụy trên núi Thúi

► Hình 5.2. Núi Thúi (Non Nước)

Sự kiện có ý nghĩa lớn, khẳng định sự xuất hiện và vai trò của Đảng trong phong trào cách mạng, đồng thời khơi dậy lòng yêu nước và niềm tin của nhân dân. Tấm gương dũng cảm của anh Lương Văn Tụy cũng trở thành biểu tượng đẹp, giáo dục thế hệ trẻ về tinh thần yêu nước và ý chí kiên cường.

Cuộc đấu tranh của công nhân nhà máy sợi Nam Định (1930)

Tại Nam Định, đời sống khó khăn do thiên tai, mất mùa và thất nghiệp khiến công nhân vô cùng khổ cực, phải làm việc vất vả nhưng lương thấp, bị áp bức, bóc lột.

Ngày 25/3/1930, sau khi một công nhân bị đốc công người Pháp đánh, công nhân xưởng dệt A đã đóng máy để phản đối. Ngay sau đó, dưới sự lãnh đạo của tổ chức Đảng, phong trào nhanh chóng lan rộng ra toàn nhà máy. Hàng nghìn công nhân đồng loạt bãi công, thành lập ban lãnh đạo và đưa ra nhiều yêu sách như tăng lương, giảm giờ làm, cải thiện điều kiện lao động.

► Hình 5.3. Công ty Sợi bông Bắc Kỳ tại Nam Định (phường Nam Định)

Từ ngày 29/3 đến giữa tháng 4/1930, cuộc bãi công diễn ra rất quyết liệt. Chủ nhà máy tìm cách đàn áp, bắt bớ và dụ dỗ công nhân quay lại làm việc, nhưng không thành công. Hơn 3.000 công nhân đã đoàn kết, kiên trì đấu tranh, thậm chí dũng cảm chống lại lực lượng đàn áp để bảo vệ đồng nghiệp. Nhân dân nhiều nơi cũng ủng hộ bằng cách quyên góp tiền, gạo giúp đỡ công nhân.

Ngày 12/4/1930, chủ nhà máy buộc phải chấp nhận một số yêu sách quan trọng. Đến ngày 16/4/1930, công nhân trở lại làm việc, kết thúc cuộc đấu tranh.

Cuộc đấu tranh này thể hiện tinh thần đoàn kết, ý chí kiên cường của công nhân, góp phần mở đầu cao trào cách mạng 1930 – 1931.

Tiếng trống Bồ Đề (1930)

Tháng 9/1930, chấp hành Chỉ thị của Xứ uỷ Bắc Kỳ, Hội nghị Tỉnh uỷ Hà Nam (cũ) họp tại đình Cổ Viễn đã quyết định tổ chức một cuộc mít tinh lớn, có biểu tình tuần hành thị uy, nhằm phát động quần chúng đấu tranh bãi bỏ hội đồng cải lương, giảm sưu thuế, ủng hộ phong trào Xô viết - Nghệ Tĩnh và cuộc đấu tranh của nông dân vùng Tiền Hải (tỉnh Thái Bình cũ). Do xã Bồ Đề là nơi tiếp giáp 3 huyện: Bình Lục, Lý Nhân, Mỹ Lộc nên vừa thuận lợi cho tập trung lực lượng, dễ phát huy thanh thế và dễ đánh lạc mục tiêu đàn áp của quân thù nên được chọn làm địa điểm phát động cuộc biểu tình quan trọng này.

Theo kế hoạch, sớm ngày 20/10/1930, hàng trăm đảng viên và quần chúng cách mạng ở các nơi đã hoà vào dòng người đi chợ, kéo về địa điểm tập trung. Đúng giờ quy định, tiếng trống đình Triều Hội (thuộc xã Bồ Đề) nổi lên dồn dập, tiếng pháo nổ giòn giã, cờ đỏ búa liềm và truyền đơn xuất hiện, hàng ngàn người tham gia cuộc biểu tình trong thời gian hơn 7 giờ đồng hồ hô vang khẩu hiệu “Đả đảo đế quốc Pháp và Nam triều”, “Ủng hộ Xô viết Nghệ Tĩnh và nông dân Tiền Hải”, “Đảng cộng sản Đông Dương vạn tuế”,... Đến 12 giờ trưa, cuộc biểu tình kết thúc.

Đây là cuộc đấu tranh chính trị lớn nhất của nông dân Hà Nam, là đỉnh cao của phong trào cách mạng ở Hà Nam thời kì 1930 - 1931. Thắng lợi của cuộc biểu tình Bồ Đề đã giáng một đòn mạnh mẽ vào bộ máy tay sai của đế quốc phong kiến.

► Hình 5.4. Đình Triều Hội - nơi nổ ra cuộc biểu tình của nông dân ngày 20/10/1930

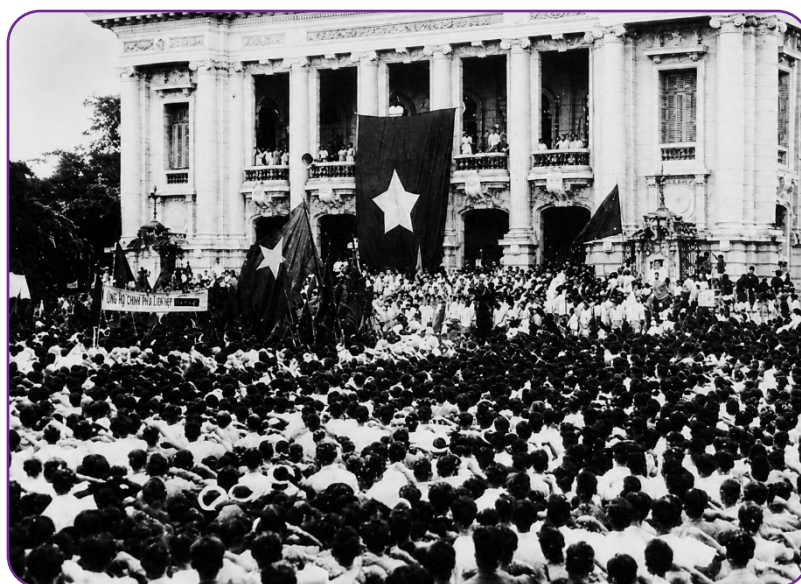
Khởi nghĩa, giành chính quyền trong Cách mạng tháng Tám (1945)

Tháng Tám năm 1945, trong khí thế sục sôi của Cách mạng tháng Tám, nhân dân tỉnh Ninh Bình (vùng Ninh Bình, Nam Định và Hà Nam) đã đồng loạt đứng lên khởi nghĩa, giành chính quyền về tay mình.

Tại Nam Định, ngày 21/8/1945, hàng vạn nhân dân từ nhiều nơi kéo về mít tinh lớn, cờ đỏ sao vàng rợp trời. Đến 3 giờ chiều, cuộc mít tinh khai mạc. Gần ba vạn quần chúng hân hoan hưởng những giờ phút độc lập đầu tiên trong đời, lắng nghe lời hiệu triệu của Việt Minh kêu gọi nhân dân nổi dậy giành chính quyền và thực hiện 10 chính sách của Mặt trận Việt Minh. Ủy ban khởi nghĩa tuyên bố xóa bỏ chính quyền bù nhìn, thiết lập chính quyền cách mạng.

Ở Hà Nam, cuộc khởi nghĩa giành chính quyền diễn ra trong 5 ngày (20 – 24/8/1945). Đúng 10 giờ ngày 24/8/1945 cuộc mít tinh của nhân dân Hà Nam được tổ chức ở Phủ Lý chào mừng khởi nghĩa thắng lợi và ra mắt Ủy ban nhân dân cách mạng lâm thời tỉnh do đồng chí Lê Thành làm Chủ tịch và công bố 10 chính sách của mặt trận Việt Minh

Tại Ninh Bình, cuộc khởi nghĩa diễn ra nhanh chóng và thắng lợi sau 3 ngày khởi nghĩa (19 – 21/8/1945), chính quyền đế quốc phong kiến trong toàn tỉnh đã bị đập tan. Ngày 25/8/1945, chính quyền cách mạng ra mắt trước đông đảo nhân dân, tuyên bố tỉnh hoàn toàn giải phóng.

► Hình 5.5. Cuộc mít tinh tại quảng trường Nhà hát Lớn ngày 19/8/1945

Chỉ trong những ngày cuối tháng Tám, chính quyền cách mạng đã được thiết lập rộng khắp từ thành thị đến nông thôn. Thắng lợi này thể hiện tinh thần yêu nước, đoàn kết và ý chí kiên cường của nhân dân tỉnh Ninh Bình.

 LUYỆN TẬP, THỰC HÀNH

1 Lập bảng thống kê một số sự kiện lịch sử tiêu biểu của tỉnh Ninh Bình trong thế kỉ XX.

STT	Tên sự kiện	Thời gian diễn ra	Một số diễn biến chính	Kết quả, ý nghĩa

2 Chia sẻ với bạn tranh, ảnh, bài báo, câu chuyện về những hoạt động kỉ niệm một số sự kiện lịch sử ở tỉnh Ninh Bình trong thế kỉ XX mà em sưu tầm được.

► Hình 5.6. Kỉ niệm 80 năm cách mạng tháng Tám thành công (19/8/1945 – 19/8/2025) và Quốc khánh nước Cộng hoà xã hội chủ nghĩa Việt Nam (2/9/1945-2/9/2025)

 VẬN DỤNG, MỞ RỘNG

Làm một poster giới thiệu về một sự kiện lịch sử tiêu biểu của tỉnh Ninh Bình.

KHỞI ĐỘNG, KẾT NỐI

- 1 Kể những việc làm thể hiện nếp sống văn minh của người dân ở địa phương em.

► Hình 6.1. Hoạt động thể thao của nhân dân phố Trung Thượng phường Duy Tân

► Hình 6.2. Cán bộ Phòng Cảnh sát Phòng cháy, chữa cháy và cứu nạn cứu hộ tập huấn nghiệp vụ cho thành viên các Tổ liên gia an toàn phòng cháy, chữa cháy phường Cửa Nam.

1. Đọc thông tin, quan sát hình ảnh và thực hiện yêu cầu.

- Nêu một số biểu hiện của nếp sống văn minh ở địa phương.
- Chia sẻ ý nghĩa của việc thực hiện nếp sống văn minh.

Nếp sống văn minh là những hành vi ứng xử của con người được thể hiện qua lời nói, việc làm, cách sống của mỗi người trong cuộc sống hằng ngày như bảo vệ môi trường, chấp hành luật an toàn giao thông, tích cực tham gia các hoạt động xã hội, từ thiện, trang phục lời nói, ứng xử lịch sự khi giao tiếp,...

Tiếp nối truyền thống giữ gìn và phát triển các giá trị văn hóa tốt đẹp của dân tộc, Ninh Bình đã và đang huy động sức mạnh đồng sức đồng lòng của các cấp, ban ngành cùng với nhân dân xây dựng nếp sống văn minh, góp phần phát triển kinh tế, văn hóa xã hội trên địa bàn tỉnh.

► Hình 6.3. Cổng trường “An toàn giao thông” tại Trường Tiểu học Bình Mỹ

► Hình 6.4. Học sinh Trường Tiểu học Xuân Hồng lao động vệ sinh trong giờ giải lao.

Xây dựng đời sống văn hoá

Nhằm tiếp tục lan toả những giá trị tốt đẹp từ nếp sống mới, các địa phương trên địa bàn tỉnh Ninh Bình đưa nội dung thực hiện nếp sống văn minh bằng các hoạt động thiết thực, thu hút người dân tham gia như: Trồng cây xanh và đường hoa; Ngày Chủ nhật sạch; Tổ tự quản, dòng họ tự quản về an ninh trật tự; Gia đình 5 không, 3 sạch; Ông bà mẫu mực, con cháu thảo hiền... Qua đó, góp phần giữ gìn và phát huy bản sắc, thuần phong mỹ tục của dân tộc và tạo động lực phát triển kinh tế - xã hội địa phương.

► Hình 6.5. Phụ nữ xã Đồng Thịnh chăm sóc tuyến đường hoa

► Hình 6.6. Học sinh Trường Tiểu học Ninh Hải, phường Nam Hoa Lư dọn vệ sinh tại bến thuyền Khu du lịch Tam Cốc

Ứng xử văn hoá nơi công cộng

Cùng với hoạt động xây dựng nông thôn mới, đô thị văn minh, người dân Ninh Bình chú trọng ứng xử văn minh, thân thiện, lịch sự; bảo vệ cảnh quan, môi trường, bảo vệ của công. Trong mối quan hệ với hàng xóm, láng giềng, người dân biết quan tâm, nhường nhịn, giúp đỡ lẫn nhau. Trong gia đình, vợ chồng chung sống nghĩa tình, hoà thuận, thuỷ chung; cha mẹ, ông bà là tấm gương tốt cho con cháu trong mọi cử chỉ, lời nói, hành động. Qua đó, góp phần hình thành những nhân cách đẹp và hoàn thiện, phát triển của mỗi người.

► Hình 6.7. Hội chữ thập đỏ phường Duy Tiên phối hợp nhà tài trợ động thổ xây nhà cho hộ nghèo

► Hình 6.8. Hội LHPN xã Nghĩa Lâm chung tay hỗ trợ bà con dọn dẹp chuồng trại chăn nuôi sau bão số 10

Chấp hành luật giao thông

Chấp hành luật lệ giao thông ngoài việc tạo ra môi trường giao thông an toàn và văn minh, còn góp phần phát triển kinh tế - xã hội bền vững. Nhận thức sâu sắc về vấn đề này, người dân Ninh Bình luôn có ý thức thực hiện tốt quy định an toàn giao thông. Khắp nơi trên địa bàn tỉnh, các mô hình như: Tổ cựu chiến binh tự quản bảo đảm an toàn giao thông; Cổng trường “An toàn giao thông”;... đã mang lại hiệu quả thiết thực, góp phần giữ gìn trật tự, an toàn xã hội trên địa bàn toàn tỉnh.

► Hình 6.9. Cổng trường “An toàn giao thông” tại Trường Tiểu học Trác Vân, phường Duy Tiên

► Hình 6.10. Cựu chiến binh xã Nam Xang chung tay đảm bảo an ninh trật tự, an toàn giao thông tại các khu vực cổng trường học

LUYỆN TẬP, THỰC HÀNH

- 1 Kể tên những biểu hiện nếp sống văn minh ở địa phương mà em biết.
- 2 bày tỏ ý kiến đồng tình hay không đồng tình với hành vi trong các hình dưới đây:

3 Nhận xét lời nói, việc làm thể hiện sự văn minh của các bạn trong những tình huống sau:

Tình huống 1

Ngày Chủ nhật, Hoà và Tú rủ nhau ra vườn gần nhà chơi. Sau một hồi nô đùa, Tú cùng Hoà tìm ghế đá ngồi nghỉ. Đang ngồi nghỉ, bỗng có ông cụ đi tới và nói: “Hai cháu có thể cho ông ngồi ghế được không?”

Hai bạn đồng thanh: “Không được đâu ông ơi, chỗ này chật lắm rồi”.

Đúng lúc ông cụ loay hoay tìm chỗ ngồi nghỉ, thì có tiếng nói: “Ông ơi, ông ngồi chỗ này nhé”. Tú và Hoà hướng về phía tiếng nói nhận ra là bạn Hưng học cùng trường với mình đứng lên nhường chỗ cho ông.

Tình huống 2

Ngày nghỉ, Phú được mẹ cho đi hiệu sách. Vừa vào đến quầy sách đầu tiên, Phú nhìn thấy cuốn sách mình thích liền vội vàng lấy cuốn sách xuống làm rơi vung vãi những cuốn sách khác. Phú liền nhặt từng cuốn sách để đúng vào vị trí trên kệ sách rồi tiếp tục xem cuốn sách mình thích và tự nhủ: “Lần sau mình sẽ phải cẩn thận hơn”.

4 Xử lý tình huống

Tình huống 1

Minh đang đi dạo cùng bố mẹ trong công viên thì tình cờ nhìn thấy một bọc rác để ngay bên lề đường. Nếu là Minh, em sẽ làm gì?

Tình huống 2

Giờ ra chơi, Lan và các bạn đang cùng nhau chơi ở sân trường. Bỗng Lan nhìn thấy một bạn học sinh đang ngắt những khóm hoa. Nếu là Lan, em sẽ làm gì?

VẬN DỤNG, MỞ RỘNG

Cùng bạn bè, người thân thực hiện nếp sống văn minh ở địa phương.

CHỦ ĐỀ 7

BẢO VỆ MÔI TRƯỜNG QUÊ HƯƠNG EM

KHỞI ĐỘNG, KẾT NỐI

Tham gia trò chơi “Nên hay không nên” về chủ đề bảo vệ môi trường.

Gợi ý:

Quan sát hình ảnh, tranh vẽ về hành vi ứng xử với môi trường (vứt rác bừa bãi, quét dọn đường phố...) và xác định hành vi đó là “nên” hay “không nên”.

KHÁM PHÁ

1 Tìm hiểu hiện trạng môi trường ở tỉnh Ninh Bình.

Đọc thông tin, quan sát hình ảnh và mô tả hiện trạng môi trường ở Ninh Bình.

Nước

Không khí

Đất

...

Trong những năm qua, môi trường ở tỉnh Ninh Bình đã có những thay đổi rõ rệt. Ở các đô thị đã đầu tư xây dựng hạ tầng giao thông gắn với dự án trồng cây xanh đáp ứng tiêu chuẩn đô thị “xanh, sạch, đẹp, an toàn”. Không gian xanh cũng như cảnh quan môi trường của các đô thị ở Ninh Bình ngày càng được hoàn thiện.

► Hình 7.1. Môi trường sạch, đẹp ở phường Phủ Lý

► Hình 7.2. Một tuyến đường sạch, đẹp ở Ninh Bình

Cùng với quá trình xây dựng nông thôn mới, môi trường ở khu dân cư nông thôn Ninh Bình ngày càng thay đổi. Hệ thống đường làng được bê tông hoá, trồng hoa, cây xanh dọc hai bên đường; các công trình công cộng (nhà văn hoá, khu vui chơi,...) được đầu tư xây dựng khang trang, sạch đẹp.

► Hình 7.3. Tuyến đường hoa ở xã Hải Hưng

► Hình 7.4. Cánh đồng lúa trước cổng đền Thái Vy, phường Nam Hoa Lư

Tuy nhiên, môi trường ở một số nơi trên địa bàn tỉnh đang có nguy cơ bị ô nhiễm do tác động của hoạt động kinh tế. Nước ở sông Nhuệ, sông Đáy, sông Châu Giang nhiều đoạn chảy trên địa bàn tỉnh có nguy cơ bị ô nhiễm, một số chỉ số vượt mức an toàn cho phép tùy thời điểm trong năm.

Môi trường đất cũng có nguy cơ ô nhiễm do sử dụng phân bón, thuốc bảo vệ thực vật chưa đúng quy định trong sản xuất nông nghiệp. Mặt khác, lượng rác thải, nước thải chưa được thu gom, xử lý, vớt bừa bãi cũng là nguyên nhân gây nguy cơ ô nhiễm môi trường đất, nước. Môi trường không khí có nguy cơ bị ô nhiễm do khói, bụi, tiếng ồn từ hoạt động giao thông vận tải, khai thác đá, sản xuất công nghiệp...

► Hình 7.5. Khói bụi từ các hoạt động sản xuất

► Hình 7.6. Rác thải không được tập trung đúng nơi quy định

2 Lập kế hoạch thực hiện việc làm bảo vệ môi trường ở địa phương em.

- Khảo sát môi trường ở địa phương em.
- Thảo luận về những việc có thể làm để bảo vệ môi trường ở quê hương em.

► Hình 7.7. Xử lý nước thải tại khu công nghiệp Đồng Văn IV

► Hình 7.8. Tham gia trồng hoa trên đường Đào Duy Từ

► Hình 7.9. Học sinh Trường Tiểu học Cát Thành tham gia dọn vệ sinh

► Hình 7.10. Trồng cây tại vườn quốc gia Cúc Phương

– Lập kế hoạch thực hiện một số hoạt động bảo vệ môi trường phù hợp với bản thân.

KẾ HOẠCH CHĂM SÓC CẢNH QUAN NƠI EM SỐNG

Mục tiêu:

Số người tham gia:

Đối tượng cần được vận động tham gia:

Hoạt động	Địa điểm	Thời gian	Phương tiện	Lưu ý
?	?	?	?	?
?	?	?	?	?

– Chia sẻ về kế hoạch em đã xây dựng.

LUYỆN TẬP, THỰC HÀNH

1 Thực hiện kế hoạch bảo vệ môi trường ở địa phương em.

- Thực hiện các công việc theo kế hoạch đã xây dựng.
 - + Chú ý đảm bảo vệ sinh, an toàn lao động.
- Báo cáo kết quả thực hiện.
 - + Chia sẻ cảm xúc khi thực hiện những việc làm bảo vệ môi trường.
- Kể những kết quả đã đạt được.
- Kể những khó khăn đã gặp phải và những việc chưa hoàn thành.

2 Đề xuất một số biện pháp bảo vệ môi trường ở địa phương em.

3 Làm một sản phẩm (vẽ tranh, viết đoạn văn, thiết kế poster,...) tuyên truyền mọi người cùng bảo vệ môi trường ở địa phương.

VẬN DỤNG, MỞ RỘNG

Chia sẻ với người thân về những việc nên làm và không nên làm để bảo vệ môi trường quanh em.

CHỦ ĐỀ 8

LỄ HỘI PHỦ DÀY

KHỞI ĐỘNG, KẾT NỐI

Tham gia trò chơi đoán tên lễ hội thông qua hình ảnh.

► Hình 8.1

► Hình 8.2

► Hình 8.3

► Hình 8.4

► Hình 8.5

► Hình 8.6

KHÁM PHÁ

1 Giới thiệu về lễ hội Phủ Dầy.

Đọc thông tin, quan sát hình ảnh và thực hiện yêu cầu:

- Cho biết lễ hội Phủ Dầy được tổ chức ở địa phương nào của tỉnh Ninh Bình? Thời gian nào?
- Nêu ý nghĩa của lễ hội Phủ Dầy.

Lễ hội Phủ Dầy được tổ chức tại Phủ Dầy, xã Vụ Bản. Đây là lễ hội truyền thống nhằm tôn vinh Thánh Mẫu Liễu Hạnh - một trong “Tứ bất tử” của tín ngưỡng dân gian Việt Nam.

Lễ hội diễn ra hằng năm từ ngày mùng 3 đến ngày mùng 10 tháng 3 âm lịch, quy tụ nhiều hoạt động mang đậm giá trị lịch sử, văn hóa tín ngưỡng và văn hóa dân gian của cư dân nông nghiệp vùng Đồng bằng Bắc Bộ. Lễ hội thể hiện rõ nét tín ngưỡng thờ Mẫu - một tín ngưỡng bản địa đặc sắc của người Việt.

Với những giá trị tiêu biểu đó, ngày 9/9/2013, lễ hội Phủ Dầy đã được Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch công nhận là Di sản văn hóa phi vật thể cấp quốc gia.

► Hình 8.7. Quang cảnh lễ hội Phú Mỹ

Em có biết:

Thánh Mẫu Liễu Hạnh được các triều đại phong kiến từ thời Lê đến thời Nguyễn ban tặng nhiều sắc phong tôn làm “Mẫu nghi thiên hạ” (Mẹ của muôn dân) với các duệ hiệu: Mã Vàng Bồ tát, Chế Thắng Hòa Diệu Đại vương. Phú Mỹ được xây dựng trên mảnh đất quê hương nơi Mẫu giáng sinh lần thứ hai.

2 Tìm hiểu một số hoạt động chính trong lễ hội Phú Mỹ.

Đọc thông tin, quan sát hình ảnh và thực hiện yêu cầu:

- Kể tên những hoạt động chính trong lễ hội Phú Mỹ.
- Lựa chọn và mô tả một hoạt động trong lễ hội Phú Mỹ.

PHẦN LỄ

Phần lễ diễn ra trang nghiêm với nhiều nghi thức truyền thống. Ngày mùng 3, sau khi lễ hội được khai mạc tại trung tâm xã Vụ Bản, sẽ tổ chức tế nam quan, nữ quan do các cụ cao niên đại diện cho dân làng, dòng họ thực hành với các lễ vật dâng cúng như bánh dày, xôi, rượu, hoa quả... Những ngày tiếp theo còn có lễ tế, lễ rước đuốc (mùng 5) mang ý nghĩa cầu may mắn, và lễ rước Mẫu (mùng 6) với đoàn rước đông vui, rộn ràng.

Đặc biệt, nghi lễ hầu đồng gắn với hát văn là nét tiêu biểu, tạo không gian linh thiêng, huyền ảo.

► Hình 8.8. Lễ rước đuốc

PHẦN HỘI

Phần hội diễn ra sôi nổi với nhiều hoạt động văn hóa dân gian hấp dẫn. Nổi bật là “Hoa trượng hội” (kéo chữ) từ ngày 7 đến 9 tháng 3 âm lịch. Hàng trăm người tham gia xếp thành các chữ mang ý nghĩa tốt đẹp như “Thiên hạ thái bình”, “Mẫu nghi thiên hạ”. Hoạt động này vừa mang tính nghi lễ, vừa là trò chơi dân gian độc đáo, thu hút đông đảo người xem.

► Hình 8.9. Kéo chữ tại lễ hội Phủ Dầy

Lễ hội Phủ Dầy với phần lễ trang nghiêm và phần hội phong phú đã góp phần gìn giữ, phát huy những giá trị văn hóa truyền thống đặc sắc của dân tộc.

LUYỆN TẬP, THỰC HÀNH

- 1 Hoàn thành bảng thông tin về các hoạt động chính trong lễ hội Phủ Dầy.

Nội dung	Hoạt động chính
Phần lễ	?
	?
	?
Phần hội	?
	?
	?

- 2 Viết một đoạn văn ngắn giới thiệu mục đích và ý nghĩa của lễ hội Phủ Dầy.

VẬN DỤNG, MỞ RỘNG

- 1 Đóng vai hướng dẫn viên du lịch giới thiệu về lễ hội Phủ Dầy.

Gợi ý:

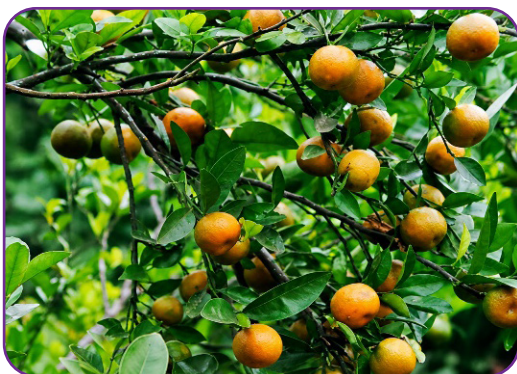
- Thời gian;
- Địa điểm;
- Mục đích;
- Một số hoạt động chính trong lễ hội.

- 2 Thảo luận về những việc nên làm để giữ gìn vệ sinh, bảo vệ cảnh quan khi tham gia lễ hội Phủ Dầy.

KHỞI ĐỘNG, KẾT NỐI

Tham gia trò chơi “Thi kể tên đặc sản Ninh Bình”.

► Hình 9.1

► Hình 9.2

► Hình 9.3

► Hình 9.4

► Hình 9.5

► Hình 9.6

KHÁM PHÁ _____

- 1 Kể tên và nêu địa điểm có các đặc sản của Ninh Bình trong những hình ảnh dưới đây:

► Hình 9.7. Cá kho Nhân Hậu (xã Nam Lý)

► Hình 9.8. Bánh gai (phường Nam Định)

► Hình 9.9. Cơm cháy(phường Hoa Lư)

► Hình 9.10. Bún mọc Kim Sơn (xã Phát Diệm)

► Hình 9.11. Phở bò Nam Định (xã Nam Đồng)

► Hình 9.12. Chuối ngự Đại Hoàng (xã Nam Lý)

2 Đọc thông tin, lựa chọn và giới thiệu về một trong những đặc sản của Ninh Bình.

a. Cơm cháy

► Hình 9.13. Cơ sở sản xuất cơm cháy ở tỉnh Ninh Bình

► Hình 9.14. Cơm cháy và nước xốt

Cơm cháy là đặc sản nổi tiếng của người dân cố đô Hoa Lư. Gạo dùng để làm cơm cháy là loại gạo dẻo, tiêu biểu như gạo tám thơm hoặc gạo nếp hương. Gạo được đem nấu chín thành cơm, dàn mỏng, để nguội và phơi khô. Sau đó, cơm được chiên trên chảo dầu đến khi ngả màu vàng. Cơm cháy được ăn kèm với nước xốt rất đặc biệt, được làm từ thịt dê hoặc tim, cắt lợn xào với một số gia vị như hành tây, nấm, cà chua,... tạo ra nét đặc trưng riêng của Ninh Bình. Khách du lịch khi đến Ninh Bình thường thưởng thức món cơm cháy và mua về làm quà.

b. Phở bò Nam Định

► Hình 9.15. Phở bò Nam Định

Phở bò Nam Định xuất phát từ làng Giao Cù và Vân Cù, xã Đồng Sơn, huyện Nam Trực cũ (nay thuộc xã Nam Đồng, tỉnh Ninh Bình) với tuổi nghề cả trăm năm. Bánh phở được tráng mỏng, sợi nhỏ mà dai, mềm.

Thịt bò được thái mỏng, đập dập, chần qua nước dùng giúp thịt mềm, ngọt, giữ được độ tươi ngon và chất dinh dưỡng. Nước dùng được ninh kỹ từ xương ống bò, cùng một số gia vị: thảo quả, gừng, hoa hồi, đinh hương, ngò gai (mùi tàu), thanh quế, hành khô,... tạo nên hương vị vừa béo, thơm ngậy và ngọt đậm đà. Phở bò Nam Định với công thức gia truyền độc đáo và nghệ thuật chế biến nước dùng, giúp phở trở thành món ăn “thương hiệu” của Việt Nam.

c. Cá kho Nhân Hậu

Cá kho Nhân Hậu là đặc sản nổi tiếng của làng Nhân Hậu, xã Nam Lý, tỉnh Ninh Bình. Món ăn này mang đậm hương vị truyền thống và được lưu truyền qua nhiều thế hệ. Điểm đặc biệt là cá có vị đậm đà, thịt chắc, xương mềm, thơm ngon hấp dẫn.

► Hình 9.16. Cá trắm đen

► Hình 9.17. Sườn lợn (hoặc thịt ba chỉ)

► Hình 9.18. Gia vị: Riềng, gừng, chanh, hành, nước hàng (kẹo đắng), hạt tiêu, ớt tươi

Nguyên liệu chính là cá trắm đen nặng khoảng 5 – 7 kg, được chọn kỹ để thịt chắc, ít xương dăm. Cá sau khi làm sạch được cắt khúc dày, ướp với nước mắm cốt, tiêu, gừng, ớt, hành khô, nước hàng và nước cốt chua từ chanh hoặc quả dứa để khử tanh và tạo vị thanh. Cá được xếp vào niêu đất dày, lót dưới đáy bằng riềng hoặc gừng. Sau đó kho liên tục từ 8 - 12 giờ bằng củ gỗ nhãn hoặc gỗ vải, người kho phải luôn canh lửa và châm nước sôi để cá không bị khô.

Bước 1. Làm sạch cá, cắt khúc.

Bước 2. Giã gừng, riềng; một ít riềng thái nát; vắt chanh lấy nước.

Bước 3. Xếp riềng, sườn lợn (hoặc thịt ba chỉ), cá và các loại gia vị vào niêu đất.

Bước 4. Kho cá bằng bếp củi nhãn từ 8 – 12 tiếng.

Cá kho Nhân Hậu thường được tiêu thụ nhiều vào dịp Tết. Du khách và người dân thường mua về làm quà biếu hoặc dùng trong bữa cơm gia đình, góp phần làm phong phú ẩm thực địa phương.

3 Kể các nguyên liệu và cách chế biến một đặc sản hoặc món ăn ở địa phương em

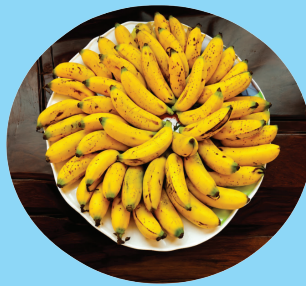
LUYỆN TẬP, THỰC HÀNH

1 Tham gia trò chơi: Đoán đặc sản và địa danh có đặc sản đó.

2 Giới thiệu về một đặc sản ở Ninh Bình theo gợi ý:

- Đó là đặc sản gì? Của vùng nào?
- Đặc sản được làm từ nguyên liệu nào? Nêu cách chế biến hoặc cách trồng, cách chăm sóc.
- Nêu cảm nhận của em về đặc sản đó.

3 Kể tên một vài đặc sản nơi em sống.

VẬN DỤNG, MỞ RỘNG

1 Lập kế hoạch tham quan nơi sản xuất đặc sản ở địa phương em theo gợi ý sau:

- Tên đặc sản;
- Địa điểm tham quan;
- Thời gian tham quan;
- Những việc cần chuẩn bị để đi tham quan.

2 Hãy thiết kế một tấm biển (hoặc vẽ tranh, viết đoạn văn ngắn,...) giới thiệu về một trong những đặc sản ở quê hương em.

GIẢI THÍCH THUẬT NGỮ

Thuật ngữ	Nghĩa	Trang
quy mô	1. (danh từ) Độ rộng lớn về mặt tổ chức. 2. (tính từ) Có quy mô lớn.	
tiềm năng	Khả năng, năng lực tiềm tàng.	
chuyển dịch	Chuyển dần từ cái này sang cái khác để không gây xáo trộn lớn.	
tâm linh	Tâm hồn, tinh thần.	
(dưa) bao tử	Quả mới thành hình, còn rất non.	
thi Hương	Khoa thi thời phong kiến mở ở một số tỉnh, người đỗ được cấp học vị cử nhân hay tú tài.	
thi Hội	Khoa thi thời phong kiến mở ở kinh đô cho những người đã đỗ cử nhân.	
thi Đình	Khoa thi thời phong kiến mở ở sân điện nhà vua cho những người đã đỗ khoa thi Hội.	
tiểu tư sản	Tầng lớp trung gian gồm những người sản xuất nhỏ có tư liệu sản xuất riêng và không bóc lột người khác.	
bảo vật	Vật báu được truyền giữ lại qua nhiều đời.	
long sàng	Giường của vua nằm.	
lư (hương)	Đỉnh nhỏ để đốt trầm, hương.	
cúng tiến	Dâng lễ vật hoặc đóng góp tiền của cho nhà chùa hoặc tổ chức tôn giáo.	
thư tịch	Sách và các tài liệu thành văn khác (nói khái quát).	
đàn áp	Đẹp sự chống đối, bằng bạo lực hoặc bằng uy quyền.	
yêu sách	Điều đòi hỏi về quyền lợi.	
bù nhìn	Kẻ có chức vị mà không có quyền hành, chỉ làm theo lệnh người khác.	
văn minh	Trình độ phát triển đạt đến một mức độ nhất định của xã hội loài người, có nền văn hoá vật chất và tinh thần với những đặc trưng riêng.	
tín ngưỡng	Tin theo một tôn giáo nào đó.	
sắc phong	(Nhà vua) ra sắc chỉ phong phẩm tước.	

BẢN QUYỀN HÌNH ẢNH

Hình ảnh	Trang	Nguồn
Hình 1.1	7	Báo Ninh Bình
Hình 1.2	7	Tài liệu GD&ĐT Hà Nam
Hình 2.1; 2.2; 2.3; 2.4	8	Báo Ninh Bình
Hình 2.5	9	Báo Ninh Bình
Hình 2.6	9	Báo Ninh Bình
Hình 2.7	10	Báo Ninh Bình
Hình 2.8	10	Báo Ninh Bình
Hình 2.9	11	Sở GD&ĐT Ninh Bình
Hình 2.10	11	Sở GD&ĐT Ninh Bình
Hình 2.11	11	Sở GD&ĐT Ninh Bình
Hình 2.12	11	Sở GD&ĐT Ninh Bình
Hình 2.13		
Hình 2.14	12	Báo Ninh Bình
Hình 2.15	12	Báo Ninh Bình
Hình 2.16	12	Báo Ninh Bình
Hình 2.17	13	Báo Ninh Bình
Hình 2.18	13	Báo Ninh Bình
Hình 3.1	16	Internet
Hình 3.2	16	Internet
Hình 3.3	17	Internet
Hình 3.4	17	Internet
Hình 4.1	21	Ninh Mạnh Thắng
Hình 4.2	22	Internet
Hình	24	Phòng VHXX xã Bình Giang
Hình 5.1	25	Sở GD&ĐT Ninh Bình
Hình 5.2	25	Sở GD&ĐT Ninh Bình
Hình 5.3	26	Internet
Hình 5.4	27	Phạm Thị Hải Yến
Hình 5.5	28	Internet
Hình 5.6	29	Internet
Hình 6.1	30	Internet
Hình 6.2	30	Internet
Hình 6.3	31	Trường Tiểu học Bình Mỹ
Hình 6.4	31	Nguyễn Văn Toàn
Hình 6.5	32	
Hình 6.6.	32	Trường Tiểu học Hải Vân
Hình 6.7	33	Phạm Thị Hải Yến

Hình ảnh	Trang	Nguồn
Hình 6.8	33	Phạm Thị Hải Yến
Hình 6.9	33	Phạm Thị Hải Yến
Hình 6.10	33	Phạm Thị Hải Yến
Hình 7.1	37	
Hình 7.2	37	Ninh Mạnh Thắng
Hình 7.3	37	
Hình 7.4	37	Ninh Mạnh Thắng
Hình 7.5	38	Internet
Hình 7.6	38	Internet
Hình 7.7	38	Internet
Hình 7.8	38	Internet
Hình 7.9	39	Trường Tiểu học Cát Thành
Hình 7.10	39	Trường Tiểu học Cúc Phương
Hình	40	Sở GD&ĐT Ninh Bình
Hình 8.1; 8.2	41	Phạm Xuân Thủy
Hình 8.3; 8.4	41	Ninh Mạnh Thắng
Hình 8.5; 8.6	42	Báo Ninh Bình
Hình 8.7	43	Phạm Thị Hải Yến
Hình 8.8	44	Phạm Xuân Thủy
Hình 8.9	44	Phạm Xuân Thủy
Hình 9.1; 9.2; 9.3; 9.4; 9.5; 9.6	46	Sở GD&ĐT Ninh Bình
Hình 9.7	47	Sở GD&ĐT Ninh Bình
Hình 9.8	47	Sở GD&ĐT Ninh Bình
Hình 9.9	47	Sở GD&ĐT Ninh Bình
Hình 9.10	48	Sở GD&ĐT Ninh Bình
Hình 9.11	48	Trần Viết Dư
Hình 9.12	48	Sở GD&ĐT Ninh Bình
Hình 9.13	49	Sở GD&ĐT Ninh Bình
Hình 9.14	49	Sở GD&ĐT Ninh Bình
Hình 9.15	50	Trần Viết Dư
Hình 9.16	51	Trường Tiểu học Hòa Hậu
Hình 9.17	51	
Hình 9.18	51	

Chịu trách nhiệm xuất bản:

.....

Chịu trách nhiệm nội dung:

.....

Tổ chức và chịu trách nhiệm bản thảo:

.....

Biên tập nội dung và sửa bản in:

.....

Thiết kế sách và trình bày bìa

.....

Bản quyền thuộc Ủy ban Nhân dân tỉnh Ninh Bình

TÀI LIỆU GIÁO DỤC ĐỊA PHƯƠNG TỈNH NINH BÌNH LỚP 5

Mã số

In cuốn (QĐ), khổ 19 x 27cm.

In tại

Số ĐKXB:

Số QĐXB:

In xong và nộp lưu chiểu tháng năm

Mã số ISBN: